Verslag van de
Wet Subsidiëring Landelijke Onderwijsondersteunende Activiteiten
ter aanbieding aan de Tweede Kamer der Staten Generaal

Ministerie van OCW, januari 2012

Inhoudsopgave

- **Inleiding**
    - Toelichting op Wet SLOA en het verslag
    - Doelen van SLOA activiteiten
    - Werkwijze (referenten)
    - Opbouw verslag
- **Hoofdstuk 1: Kaders HLB**
    - R&D
    - Cito
    - SLO
- **Hoofdstuk 2: Uitvoering**
    - LPC
    - CINOP
    - Sectorraden
    - Cito
    - SLO
- **Hoofdstuk 3: De uitvoering**
    - LPC
    - CINOP
    - Sectorraden
    - Cito
    - SLO
- **Hoofdstuk 4: Budgettair kader**
    - 2007
    - 2008
    - 2009
    - 2010

Hoofdstuk 1: De inleiding

1.1 Toelichting op de Wet SLOA en het verslag

Vanaf 1 januari 1999 worden de onderwijsondersteunende activiteiten uitgevoerd op grond van de Wet subsidiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten (Wet SLOA). Daarvoor was de Wet op de onderwijsverzorging (WOV) van toepassing. Artikel 9 van de Wet SLOA voorziet erin dat de minister eenmaal per twee jaar verslag doet aan de Tweede Kamer over de uitvoering van de gesubsidieerde activiteiten (conform de Hoofdlijnenbrief). Dit vijfde verslag heeft betrekking op de jaren 2007-2010.

Van 1 januari 1999 tot 1 januari 2002 kwamen uitsluitend de volgende instellingen in aanmerking voor subsidie onder de Wet SLOA: de drie Landelijke Pedagogische Centra (LPC, te weten het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum (APS), het Christelijk Pedagogisch Studiecentrum (CPS Onderwijsontwikkeling en advies) en het Katholiek Pedagogisch Centrum (KPC Groep), het Instituut voor Leerplanontwikkeling (SLO), het Instituut voor Toetsontwikkeling (CITO) en het Centrum voor Innovatie van Opleidingen (CINOP).
Vanaf 2002 kregen, naast de zes SLOA-instellingen, ook andere instellingen de mogelijkheid subsidie aan te vragen op grond van de Wet SLOA ("vrijval"). Per 1 januari 2005 zijn deze vrijvalmiddelen overgeheveld naar het onderwijs (amendement Slob / Hamer).

Artikel 18 van de Wet SLOA bepaalt dat de minister, zes jaar vanaf de effectieve werking van de Wet, een verslag opstelt over de werking van de Wet SLOA. De evaluatie heeft in 2004 plaatsgevonden. Begin december 2005 is nader overlegd met de betrokken actoren over de toekomstige werking van de Wet SLOA. Op 3 oktober 2005 is een eerste brief naar de Kamer gezonden (Kamerstuk 30.300 VIII, nr. 8) waarin de beleidsvoornemens voor de sectoren po, vo en bve voor de komende periode zijn vastgelegd. In vervolg hierop is bij brief van 1 februari 2006 aan de Kamer gemeld (Kamerstuk 30.300, VIII, nr. 182) dat het proces van vraagsturing verder zal worden versterkt.
De Kamer heeft op 9 maart 2006 in een Algemeen Overleg en op 23 maart 2006 in een Voortgezet Algemeen Overleg de beleidsvoornemens besproken. De uitkomsten zijn vastgelegd in de Vaststellingsovereenkomst afronding evaluatie SLOA waarmee OCW, de SLOA-instellingen en sectororganisaties zich hebben verplicht deze met ingang van de datum van ondertekening (22 september 2006)

uit te voeren. Partijen hebben zich in de vaststellingsovereenkomst akkoord verklaard met de uitgangspunten die in de brieven naar de Kamer zijn geformuleerd. In de vaststellingsovereenkomst zijn voor de onderscheiden instellingen afzonderlijke bepalingen opgenomen.

1.2 Doelen van SLOA-activiteiten

Het beschikbare budget werd met de volgende doelen bij instellingen ingezet:

- het sectoraal ondersteunen van scholen van primair- en voortgezet onderwijs en beroeps- en volwasseneneducatie bij de invoering van onderwijsbeleid: innovatie activiteiten (alle instellingen). De ondersteunende instellingen werken samen met het veld aan het vernieuwen van het onderwijs. Deze functie wordt geleidelijk volledig afgebouwd in relatie met de toenemende autonomie en innovatief vermogen van de scholen;
- het via maatwerk ondersteunen van scholen primair- en voortgezet onderwijs en beroeps- en volwasseneneducatie;
- kortlopend veldonderzoek (LPC), het afhandelen van veldaanvragen (SLO) en leerplanontwikkeling (SLO en CINOP);
- het in stand houden van bepaalde landelijke onderwijsvoorzieningen: examenproductie (CITO), het Kenniscentrum Leermiddelen (KCL) – voorheen bekend als Nationaal Informatiecentrum Leermiddelen (NICL) – (bij SLO) en Humanistische Vormingsonderwijs (HVO) (bij APS);
- advisering aan de minister en de sectoren po, vo en bve over onderwijsinnovaties en het instandhouden van bij de instellingen opgebouwde expertise en kennis: Denktankactiviteiten (LPC en CINOP), Ontwikkeling (SLO) en het Expertisecentrum (CITO). De subsidie voor deze activiteiten is erop gericht, door middel van onderzoek, pilots en verkenningen, relevante maatschappelijke ontwikkelingen te vertalen naar de onderwijspraktijk. Veel activiteiten worden samen met scholen primair- en voortgezet onderwijs of instellingen ontwikkeld;
- ten slotte zijn er nog enkele reguliere activiteiten, te weten de uitvoering van het beleid ten aanzien van Hoogbegaafden en Olympiades.

  Met ingang van 1 januari 2008 zijn de budgetten voor innovatie en denktank samengevoegd tot één budget voor R&D-activiteiten. Bij de R&D-activiteiten staat de verbinding van de wetenschap met de onderwijspraktijk centraal.

1.3 Werkwijze

Voor de subsidiëring van SLOA-activiteiten wordt jaarlijks een vaste procedure gevolgd. De SLOA-cyclus begint met de Hoofdlijnenbrief van het ministerie van OCW. Hierin staan de prioriteiten voor de onderwijsondersteunende activiteiten voor twee kalenderjaren, met het accent op het eerste jaar. De minister van OCW stelt jaarlijks voor 1 april de Hoofdlijnenbrief vast.
Tijdens de voorbereiding van de Hoofdlijnenbrief vindt overleg plaats met de betrokken instellingen, alsmede met derden zoals PO-raad, VO-raad, MBO-raad en COLO. Op basis van de Hoofdlijnenbrief dienen de instellingen subsidieaanvragen in. Deze bestaan uit een algemeen beleidsplan en een activiteitenoverzicht, waarin onder meer de samenhang tussen activiteiten en de afstemming met derden en wijze van evalueren wordt beschreven. Het departement geeft hierop, voor 1 oktober, de beschikkingen af.
Sinds 2008 wordt er gewerkt aan de verbetering van de kwaliteit van praktijkgericht onderwijsonderzoek (R&D). Om dat te bewerkstelligen wordt er vanaf dat jaar gebruik gemaakt van wetenschappelijke referenten bij de beoordeling van de projectaanvragen. Zij beoordelen de voorgestelde methodiek en adviseren en beoordelen de link naar het wetenschappelijk onderzoek
Per 1 januari van het jaar daarop starten de activiteiten. Tijdens het uitvoeringsjaar is er regelmatig overleg tussen de ambtenaren, instellingen en eventuele derden over de voortgang van de activiteiten. Tussentijds dienen de instellingen twee tussenrapportages (rond 15 september en 15 december) in over de inhoudelijke en financiële stand van zaken per project. De instellingen leggen verantwoording af voor de bestede middelen, door middel van een controleprotocol. De instellingen dienen na afloop van een uitvoeringsjaar hiervoor een eindrapportage in, met een activiteitenverslag en financiële verantwoording, voorzien van een accountantsverklaring. Na goedkeuring van de verantwoording worden de verleende subsidies definitief vastgesteld en afgerekend.

1.4 Opbouw van het verslag

Hoofdstuk 1 is een inleidend hoofdstuk waar de karakteristieken van de Wet SLOA in worden weergegeven. In Hoofdstuk 2 worden de inhoudelijke kaders van de uitvoering van Wet SLOA weergegeven. Deze worden jaarlijks vastgelegd in de Hoofdlijnenbrief. In hoofdstuk 2 wordt ook de ontwikkeling en karakteristiek van deze kaders beschreven voor de verslagperiode. In Hoofdstuk 3 wordt gekeken naar de uitvoer van de projecten onder de Wet SLOA door de verschillende SLOA instellingen. Het verslag gaat vergezeld van een globaal overzicht van de bestede

rijksbegrotingmiddelen gedurende de verslagperiode. Dit overzicht van besteding van de middelen is te vinden in hoofdstuk 4. Het verslag is met medewerking van de instellingen tot stand gekomen.

Hoofdstuk 2: De kaders

2.1 2007-2008

De uitgangspunten van het onderwijsbeleid bij de directies PO, VO en BVE. in de jaren 2007-2008 zijn:

1) De Rijksbegroting voor het jaar 2006

In de Rijksbegroting van het ministerie van OCW voor 2006 is ingezet op een investering in kennis en onderwijs om de slagkracht van de economie te vergroten. Het kabinet heeft zich tot doel gesteld om Nederland weer een vooraanstaande positie te bezorgen tussen de landen die aan de top van de Europese economie staan. Investeren in onderwijs is een van de belangrijke stappen om deze doelstelling te bereiken.

2) De Lissabondoelstelling : Naar een slimme samenleving.

- *Ten minste 85% van de jongeren behaalt een startkwalificatie;*
- *Het drastisch terugdringen van het voortijdig schoolverlaten;*
- *Meer bèta en techniek om te kunnen concurreren op het gebied van onderzoek en speurwerk;*
- *Leesvaardigheid en een leven lang leren;*
- *Naar een vaardige samenleving;*
- *Naar een creatieve samenleving;*
- *Een aantrekkelijk beroep in het onderwijs.*

Er komt meer verantwoordelijkheid bij scholen en instellingen zodat deze beter in staat zijn een eigen beleid te voeren. De overheid geeft de kaders aan waarbinnen deze verantwoordelijkheid wordt waargemaakt. Vanuit die verantwoordelijkheid is het wenselijk scholen en instellingen meer invloed te geven op de inhoud van de Hoofdlijnenbrief en de projecten die er uit voortvloeien. Meer eigen verantwoordelijkheid om meer maatwerk te kunnen leveren en een eigen beleid te voeren legt een grotere nadruk op de eigen deskundigheid en capaciteit tot verandering van de school.
Dit moet op termijn leiden tot een Hoofdlijnenbrief waarin de sectoren zelf verwoorden wat de belangrijkste lijnen zijn voor de projecten die de SLOA-instellingen voor het onderwijsveld zullen gaan uitvoeren. Dit laat onverlet dat de minister van OCW verantwoordelijk blijft voor de vaststelling van de Hoofdlijnenbrief.

De instellingen, verenigd in de werkgeversvereniging (WVOI), volgen de ontwikkelingen rond de vergroting van de autonomie van onderwijsorganisaties met grote belangstelling en met instemming. Zij zien dat daarmee de kern van de activiteiten in deze organisaties wordt versterkt, ook omdat autonomievergroting gepaard gaat met een beweging op het terrein van governance, het versterken van de kwaliteit van de besturing van instellingen en de horizontale verantwoording. Zij volgen ook met instemming de versterking van de onderwijssectoren en het verschuiven van activiteiten van het ministerie van OCW naar de 'branche organisaties'.
Zij delen de mening dat, naarmate de sectororganisaties beter georganiseerd raken en bijvoorbeeld een 'programmaraad' door de opbouwfase heen is, daar ook regieactiviteiten op het terrein van R&D kunnen worden belegd. De instellingen zien deze ontwikkelingen als een groeimodel voor de komende jaren. De sectoren hebben te kennen gegeven dat zij met het departement de visie op de vraagsturing delen. Zij vinden het samenvoegen van denktank- en innovatiemiddelen tot één R&D-budget een logische gedachte. Zij hebben zich bereid verklaard de verantwoordelijkheid voor de programmatische aansturing van de R&D- middelen en de middelen voor de vraagsturing op zich te nemen. Daarbij tekenen zij aan dat het budget niet mag verdampen en beschikbaar moet blijven voor bovenschoolse innovaties ten behoeve van de sectoren PO en VO. De vertegenwoordigers van de sectoren hebben de bereidheid uitgesproken in het verdere traject mee te werken aan de uitvoeringsconsequenties van het bovengenoemde voorstel.

2.2 2009-2010

De uitgangspunten van het onderwijsbeleid bij de directies PO, VO en BVE.
in de jaren 2009-2010 zijn:

1) De beleidsvoornemens.
In de kwaliteitsagenda's voor primair en voortgezet onderwijs en de strategische agenda voor bve worden agendapunten en prioriteiten geformuleerd voor de periode 2008 tot en met 2011. Hierin worden verdere stappen gezet om de bestuurlijke verhoudingen tussen onderwijsveld en overheid vorm te geven. Dit heeft tot doel de kwaliteit van primair en voortgezet onderwijs te verhogen. De sectororganisaties voor het primair en voortgezet onderwijs zijn hierbij nauw betrokken geweest alsmede vele andere belanghebbenden. Alle drie agenda's

formuleren een antwoord op zorgen die uit de samenleving zijn geuit over de kwaliteit van het onderwijs.

2) De vaststellingsovereenkomst.
De afspraken in de vaststellingsovereenkomst van 22 september 2006 zijn de uitgangspunten voor de periode 2009 – 2013. Zij hebben betrekking op de gedeeltelijke afbouw van het SLOA-budget voor de LPC en CINOP, de samenvoeging van innovatiemiddelen met denktankmiddelen om de R&D-functie te versterken en de vergroting van de zeggenschap van de sectororganisaties over onderwijsvernieuwingen door het toekennen van een eigen budget ("Vrijval")

2.3 R&D

Om de R&D-functie goed te kunnen vervullen hebben de LPC in 2008 samengewerkt om krachten te bundelen en samen kennis te ontwikkelen, te delen en te verspreiden. De scholen kunnen op die manier in 2009 en 2010 al gebruik maken van bewezen methodieken en keuzes onderbouwen met resultaten van onderzoek uit meerjarige SLOA-projecten. Dit kan in pilots waarbij scholen worden geholpen om keuzes te maken die zij kunnen onderbouwen met toegankelijk gemaakt wetenschappelijk onderzoek (evidence informed).
De LPC ontwerpen en onderbouwen, samen met scholen, ook innovatieve concepten op basis van wetenschappelijke resultaten en theorieën. Wanneer scholen die implementeren is het belangrijk dat deze concepten goed worden geëvalueerd. Het gaat erom in samenwerking met de school de processen en resultaten systematisch in beeld te brengen en hierover te reflecteren in relatie tot de achterliggende theoretische concepten. Hierbij wordt de context van de gehele schoolontwikkeling als geheel bestudeerd (practice based evidence). De opbrengsten van onderzoek naar die innovatieve concepten zijn niet alleen van belang voor de innovatieve scholen, maar ook voor scholen die meer traditioneel werken.
De kennis die dat oplevert staat straks ter beschikking van alle scholen, rekening houdend met de ontwikkelingsfase en de context waarin de school zich bevindt, om verbeterprocessen in gang te zetten en processen en arrangementen te kiezen die werken in de eigen vertreksituatie (evidence based).
In 2009 hebben de sectororganisaties PO- en VO-Raad voor het eerst middelen ontvangen om de vraagsturing te bevorderen en onder eigen verantwoordelijkheid invulling te geven aan de thema's die in de

kwaliteitsagenda's voor het primair en voortgezet onderwijs zijn genoemd en in overleg met de sectoren zijn opgesteld. De beleidsvoornemens in beide agenda's en de daarmee verband houdende afspraken met de sectoren vormen de uitgangspunten voor de in te dienen voorstellen voor onderwijsondersteunende activiteiten, waarbij de beleidsvoornemens voor doorlopende leerlijnen rekenen en taal een belangrijk item zijn geworden.

2.4 SLO

De belangrijkste taken van de SLO in 2009-2010 zijn:

- het bevorderen van inhoudelijke samenhang in landelijke (macro) leerplankaders (kerndoelen, eindtermen, examenprogramma's, doorlopende leerlijnen, referentieniveaus), zowel sectoraal als sectoroverstijgend;
- het leveren van voorbeeldmatige leerplanuitwerkingen op mesoniveau (inhoudelijke arrangementen, scenario's, handreikingen) om scholen te ondersteunen bij leerplankundige verbetering en vernieuwing;
- het toerusten van leraren bij de realisatie van leerplanverbetering vernieuwingen (microniveau, exemplarische materialen), inclusief het bijdragen aan vakinhoudelijke vernieuwing;
- systematische monitoring, evaluatie en onderzoek naar (het effect van) leerplankundige vernieuwingen in de onderwijspraktijk;
- het opzetten van een kenniscentrum leermiddelen (brede overzichten van velerlei soorten leermiddelen, inclusief evaluatieve informatie; onderzoek naar trends in leermiddelen);
- leerplankundig ondersteunen van scholen bij het vormgeven van maatschappelijke thema's zoals: duurzaamheid, burgerschap, financiële geletterdheid, talentontwikkeling, omgaan met verschillen;
- de eigen ontwikkelingsfunctie met het oog op toekomstige dienstverlening.

2.5 Cito

Voor het primair onderwijs heeft CITO de volgende activiteiten uitgevoerd:

- periodieke peilingen van het onderwijsniveau (PPON) rekenen/wiskunde, taal en wereldoriëntatie in vervolg op dat van 2007;
- verkennen van de mogelijkheden voor alternatieve vormen van opbrengstevaluatie voor het primair onderwijs in overleg met OCW en PO Platform Kwaliteit en Innovatie;
- onderhoud en verdere ontwikkeling van het (digitale) leerling- en onderwijsvolgsysteem (LOVS). Hierbij wordt aangesloten bij de aanbevelingen van de Expertgroep Doorlopende leerlijnen en de ontwikkelingen rondom

leerstandaarden in het basisonderwijs. Dit in overleg met OCW en het PO Platform Kwaliteit en Innovatie;
- implementatie van de digitale variant van het LOVS;
- ontwikkeling en invoering van een LOVS voor het Speciaal Onderwijs.

Voor het voortgezet onderwijs heeft CITO de volgende activiteiten uitgevoerd:
- centrale examens;
- computers in de centrale examens;
- Pilot Meerdere Examenmomenten;
- nieuwe examenprogramma's tweede fase;
- eindexamen geschiedenis;
- groot onderhoud examens beroepsgerichte vakken;
- Europees Referentie Kader talen en examens.

Hoofdstuk 3: De uitvoering

3.1 Landelijke Pedagogische Centra(LPC)

In 2007 was in het kader van SLOA nog geen sprake van R&D- maar van innovatieprojecten. Deze projecten hadden tot doel om de onderwijsinnovaties met (pilot-)scholen van een praktische uitwerking te voorzien en deze te verspreiden en implementeren bij de scholen. In en vanaf 2008 kregen de projecten nadrukkelijker een R&D-karakter, en ging het om praktijkgericht onderzoek. Deze projecten geven een antwoord op een onderzoekbare vraag uit de schoolpraktijk en/of uit de beleidscontext van het Ministerie van OCW of van de sectorraden. Kennisontwikkeling staat centraal, terwijl in de eerdere innovatieprojecten implementatie voorop stond.

Samengevat geldt voor de R&D-projecten dat:

- wetenschappelijke kennis altijd het vertrekpunt is;
- (pilot)scholen altijd betrokken zijn bij zowel onderzoek als de ontwikkeling;
- dit leidt tot voor de schoolpraktijk bruikbare opbrengsten;
- die kosteloos beschikbaar zijn voor het scholenveld.

Vanaf de start van de R&D-projecten in 2008 is kwaliteitsverbetering een speerpunt. In samenspraak met wetenschappers van diverse universiteiten zijn ‘kwaliteitscriteria voor praktijkgericht onderzoek’ opgesteld. Voldoen aan deze criteria, zodat de resultaten van de projecten toetsbaar en objectief zijn, sluit aan bij de uitkomsten van de Commissie Dijsselbloem in 2008.

Een andere ontwikkeling is dat de sterk verbeterde toegankelijkheid van resultaten van de projecten. Er was altijd al sprake van projectgebonden activiteiten als conferenties, publicaties en nieuwsbrieven. Vanaf 2008 wordt door de LPC jaarlijks de Oogstconferentie gehouden en is bovendien via de site www.onderwijsinontwikkeling.nl alle SLOA/R&D-projectinformatie te vinden.

Het voert in het kader van deze rapportage uiteraard te ver om op alle opbrengsten, activiteiten en producten in te gaan. Een groot deel van de projecten sluiten nauw aan bij de Kwaliteitsagenda’s voor PO en VO. Bij wijze van voorbeeld worden hieronder twee projecten kort weergegeven die te maken hebben met het realiseren van deze agenda’s.

Project: Effectieve schoolverbetering; implementatie en borging: Technisch Lezen

Dit project richt zich op de vraag: hoe zorg je ervoor dat leerlingen blijvend beter presteren voor 'technisch lezen'?
Dit heeft geleidt tot een publicatie en een verzameling van praktische voorbeelden, instrumenten en hulpmiddelen. In de publicatie zijn voorbeelden samengebracht hoe *leerkrachten* toetsgegevens kunnen interpreteren en vertalen naar een actie, zowel naar de groep als naar individuele leerlingen.
De pilotscholen hebben de resultaten aantoonbaar zien verbeteren door toepassing van de instrumenten.
Scholen reageren enthousiast op het materiaal, vooral omdat het goed kan worden ingepast in het eigen traject van schoolverbetering.

Project: Overdrachtsprotocol taal en rekenen: een doorgaande lijn van PO naar VO

Een soepele overgang van leerlingen van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs is steeds meer een belangrijk punt van aandacht zowel voor basisscholen als scholen voor voortgezet onderwijs.
In dit project is een protocol ontwikkeld, die basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs handvatten geeft voor een doorgaande lijn voor taal en rekenen. Zo kunnen leerkrachten vanaf groep 7 in een kalender zien welke stappen zij kunnen nemen om leerlingen goed op de overgang voor te bereiden en kunnen docenten in VO-scholen gebruik maken van de stappen die zij vanaf de aanmelding van de leerling kunnen nemen om de overgang te versoepelen.
De hiervoor ontwikkelde site bevat veel voorbeelden, verwijzingen, formats en stappenplannen.

HVO Opbrengsten 2007-2010

HVO heeft zich in de periode 2007-2010 ontwikkeld tot een expertisecentrum op het gebied van vorming (eigentijdse Bildung), vanuit humanistisch perspectief.

Om invulling te geven aan de artikel 50 en 51 WPO en artikel 47 WVO heeft HVO als opleidingscentrum in deze periode voor het openbaar basisonderwijs 110 docenten Humanistisch vormingsonderwijs en Levensbeschouwing (HL) opgeleid. Voor het voortgezet onderwijs betreft het 54 docenten.

Als innovatiecentrum heeft HVO in deze periode ontwikkelingsgericht onderzoek verricht en vormingsmaterialen ontwikkeld ten behoeve van de opleidingen, cursussen en trainingen voor onder meer de thema's Virtuele Vorming, Mensenrechtenvorming, Zin(geving) in Kunst en Filosofische Levenskunst.

3.2 CINOP

Expertisecentrum CINOP

In 2007 is vanuit de Wet SLOA de wettelijke taak voor de BVE-sector belegd bij Stichting CINOP. Vanuit het Expertisecentrum CINOP worden vanuit de mantels Denktank, Innovatie en Leerplanontwikkeling activiteiten uitgevoerd. De belangrijke thema's waarvoor expertise in de periode 2007-2008 vanuit Stichting CINOP wordt ingezet, zijn:

- flexibilisering van het aanbod (omslag van aanbod- naar vraaggericht, meer flexibel onderwijs);
- een leven lang leren (versterking van het leren in de beroepspraktijk);
- versterking van het praktijkleren;
- versterking van de doorstroom in de beroepskolom
- het bevorderen van het ondernemerschap en ondernemerszin van leerling en school;
- disseminatie van kennis en ervaringen.

De SLOA-gelden uit de mantel Innovatie worden vanaf 1 januari 2007 in drie jaren afgebouwd bij Stichting CINOP en overgedragen aan de sector. De middelen uit de mantel Leerplanontwikkeling worden met ingang van 1 januari 2009 in drie jaren omgebouwd in een subsidie die direct voor Stichting Expertisecentrum Beroepsonderwijs is bestemd. De middelen uit de mantel Denktank blijven vanuit het ministerie van OCW rechtstreeks toegekend aan Stichting CINOP.

Stichting Expertisecentrum Beroepsonderwijs (ecbo)

Uitgangspunt voor de programmering van de SLOA-activiteiten voor het beroepsonderwijs vanaf 2009 is dat de programmalijnen van CINOP Expertisecentrum (EC) en Max Goote Kenniscentrum (MGK) geïntegreerd worden tot één geheel. Dit heeft vorm gekregen in de oprichting van de Stichting Expertisecentrum Beroepsonderwijs (ecbo). Deze stichting is statutair gelieerd aan Stichting CINOP. Haar doelstelling is het vervullen van een publiek gefinancierde onderzoeksfunctie ten behoeve van het beroepsonderwijs. Ecbo ontvangt, naast de SLOA-middelen via Stichting CINOP, vanaf 2009 een doorlopende subsidie van het ministerie van OCW (omgebouwd vanuit de SLOA-mantel Leerplanontwikkeling). Vanuit deze basissubsidies wordt jaarlijks een onderzoeks-programma opgesteld.

Het onderzoeksprogramma van ecbo wordt vastgesteld door een programmaraad, die is samengesteld uit vertegenwoordigers uit de sector. Er worden drie kerntaken uitgevoerd: kennisontsluiting, kennisontwikkeling en kenniscirculatie.

Voor 2009 en 2010 zijn activiteiten ontplooid vanuit de volgende programmalijnen:

- beroepsonderwijs en Kenniseconomie: de functie van het beroepsonderwijs;
- Leven Lang Leren;
- effectief Beroepsonderwijs, leren en opleiden;
- beleid, bestuur en organisatie;
- beroepsonderwijs als keten;
- programmalijn overstijgende activiteiten.

Publicaties en bijeenkomsten

Een belangrijke functie van ecbo is het realiseren van een systematische kennistransfer, onder andere door het ontsluiten en verspreiden van bestaande kennis over het beroepsonderwijs. In dat kader geeft ecbo publicaties uit (2009: 25; 2010: 34 publicaties) en worden voor het werkveld bijeenkomsten van uiteenlopende aard georganiseerd, soms in samenwerking met andere organisaties (2009: 11; 2010: 12 bijeenkomsten).
Publicaties in boekvorm worden voorzien van een samenvatting en worden gratis verspreid onder de strategische actoren in het bve-veld. Daarnaast worden publicaties en nieuwsitems meer en meer digitaal verspreid en op andere wijze beschikbaar gesteld aan het werkveld.

Additionele SLOA-subsidies

Naast de reguliere (basis)SLOA-subsidie worden vanuit OCW ook additionele SLOA-subsidies toegekend aan Stichting CINOP. In de periode 2007-2010 heeft Stichting CINOP vanuit deze additionele SLOA-subsidies activiteiten uitgevoerd voor bijvoorbeeld: Ontwikkeling Standaard Elektronisch Leerdossier (SLOA additioneel t/m 2009), Wijs Grijs in het Onderwijs Projectmanagement (2008), Proeftuinen 2009 – 2011 uit de internationaliseringsagenda MBO en Bilateraal Uitwisselingsprogramma Nederland-Duitsland (BAND) (2007–2010).
Additionele SLOA-activiteiten worden veelal niet door Expertisecentrum CINOP of ecbo uitgevoerd.

3.3 Sectorraden Projecten Vrijval SLOA PO-Raad en VO-raad

Sinds 2009 wordt een gedeelte van de SLOA-middelen die bestemd zijn voor onderzoek- en ontwikkelactiviteiten in het primair en voortgezet onderwijs niet meer geprogrammeerd via de Hoofdlijnenbrief. Deze middelen staan bekend als de zogenaamde Vrijval SLOA-middelen of middelen sectorwerking en zijn bedoeld voor het versterken van de onderzoek- en ontwikkelfunctie in de sectoren. In plaats van de toekenning van deze middelen aan de SLOA-instellingen, ontvangen en verdelen de PO-Raad en de VO-raad (als vertegenwoordigers van de sectoren primair en voortgezet onderwijs) deze middelen.

Voor verdeling van die middelen hebben de PO-Raad (sinds 2009) en de VO-raad (sinds 2010) ieder jaar een regeling ingesteld die de deelnemende besturen, schoolleiders en leerkrachten de mogelijkheid biedt om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun schoolontwikkeling door een door henzelf gekozen ontwikkeling te onderbouwen en verantwoorden met behulp van praktijkgericht onderzoek. De regeling heeft daarbij vooral een aanjaagfunctie; de raden willen op die manier bijdragen aan het creëren van een cultuur in scholen waarin onderwijs, ontwikkeling en onderzoek in samenhang en vanuit de eigen verantwoordelijkheid, worden ingezet ten behoeve van de kwaliteitsontwikkeling van het onderwijs. Hieronder wordt kort verslag gedaan van de projecten die in 2009 en 2010 vanuit Vrijval SLOA-middelen zijn gerealiseerd.

Projecten PO-Raad 2009 en 2010

In 2009 is vanuit de regeling subsidie toegekend aan 7 (samenwerkende) schoolbesturen voor de uitvoering van een project op het gebied van opbrengstgericht werken in schooljaar 2009/2010. De insteek van de projecten was divers, maar in vrijwel alle projecten stond het versterken van de systematische reflectie op resultaten centraal om van daaruit het onderwijs te kunnen verbeteren. Een enkel project had een andere invalshoek, bijvoorbeeld het verbeteren van de kwaliteit en afstemming van leerkrachtinstructie (uiteraard om op die manier de resultaten te verhogen). In diverse projecten zijn instrumenten ontwikkeld. Een voorbeeld daarvan is de informatie- en interventiecanon opbrengstgericht werken (een publicatie) die specificeert hoe leerkrachten, IB'ers, directeuren, bestuurders en interne toezichthouders ieder vanuit hun eigen specifieke verantwoordelijkheid invulling kunnen geven aan opbrengstgericht werken. In een ander project is een systematiek voor auditing opgezet waarmee de onder het bestuur ressorterende scholen de opbrengsten

van hun onderwijs evalueren door de leerresultaten en het onderwijsleerproces te onderzoeken en mogelijke oorzaken van tegenvallende resultaten in relatie tot het onderwijsleerproces op te sporen. Vanwege de korte looptijd van de projecten is het daadwerkelijke effect van de interventies op de leerresultaten slechts beperkt zichtbaar geworden. Wel geven de deelnemers zonder uitzondering aan dat de projecten een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan de systematische reflectie op het eigen handelen van de betrokken leerkrachten, interne begeleiders, schoolleiders en/of bestuurders.

In 2010 is vanuit de regeling subsidie toegekend aan 14 (samenwerkende) schoolbesturen voor de uitvoering van een project in schooljaar 2010/2011. In tegenstelling tot in 2009, is in de regeling 2010 geen overkoepelend thema geformuleerd. Als gevolg daarvan is de diversiteit in projecten in 2010 groter dan in 2009. Net als in 2009 hebben veel projecten bijgedragen aan het verbeteren van de analyse van beschikbare gegevens op groeps-, school- en bestuursniveau en het versterken van het reflectief en evaluatief vermogen van leerkrachten, schoolleiders en bestuurders. Daartoe zijn er binnen een aantal projecten kijkwijzers voor lesobservaties ontwikkeld en geëvalueerd, zijn er auditteams opgezet en is er binnen een aantal projecten een zelfevaluatie- of kwaliteitskader op school- en bovenschools niveau ingevoerd. Daarnaast zijn er net als in 2009 ook in 2010 projecten die focussen op het versterken van de (didactische) vaardigheden van leerkrachten bijvoorbeeld op het gebied van effectieve instructie en autonomieondersteuning.

Een drietal projecten had een andere insteek. In het eerste project heeft een schoolbestuur samen met een organisatie voor kinderopvang op basis van een analyse van de opbrengsten onderzocht hoe een reeds ontwikkelde aanpak om de ontwikkelingskansen van peuters en kleuters te vergroten via een gezamenlijk aanbod van combinatiegroepen, moet worden aangepast. In een tweede project stond het maatschappelijk ondernemerschap van scholen centraal . In dit project is onderzocht hoe maatschappelijk ondernemerschap in de praktijk kan worden vorm gegeven en zijn op basis hiervan handvatten en instrumenten ontwikkeld. In het derde project is onderzocht op welke wijze leerkrachten in aanraking komen met wetenschappelijk onderzoek en op welke manier dit onderzoek zodanig kan worden ontsloten dat de resultaten voor leerkrachten toegankelijk en vindbaar zijn zodat zij deze kunnen gebruiken ter verbetering van hun onderwijspraktijk.

De overkoepelende opbrengst uit alle projecten is dat onderzoek als middel om kwaliteitsverbetering te bewerkstelligen, een steeds prominentere plek krijgt in het onderwijs.

Op basis van de ervaringen van de deelnemende schoolbesturen en de PO-Raad, is de procedure voor 2011 enigszins aangepast zodat het stimuleren van de onderzoekende houding en onderzoeksvaardigheden van leerkrachten, schoolleiders en schoolbesturen nog meer centraal staat. Daartoe zijn de aanvragende schoolbesturen onder meer ondersteund bij het formuleren van een goede, onderzoekbare onderzoeksvraag, is de looptijd van de projecten aangepast naar twee jaar en zijn er middelen vrijgemaakt voor het uitvoeren van een overkoepelend onderzoek. Dit onderzoek richt zich op het identificeren van factoren die een bijdrage leveren aan het stimuleren van de onderzoekende houding van schoolbesturen, schoolleiders en leerkrachten. Het gaat er daarbij om in kaart te brengen wat effectieve aanpakken zijn voor onderzoek op en door scholen zelf. Waar mogelijk worden als onderdeel van dit onderzoek de kennis en resultaten uit de verschillende projecten bovendien vertaald in kennis, resultaten en instrumenten die ook andere besturen, schoolleiders en leerkrachten kunnen gebruiken. Inmiddels zijn er 13 projecten toegekend die in schooljaar 2011/2012 en 2012/2013 worden uitgevoerd. De projecten richten zich op het versterken van de kwaliteit van het primaire proces, het aansluiten op de onderwijsbehoeften van specifieke doelgroepen en het verhogen van de pedagogische kwaliteit van de leerkracht.

Meer informatie over de projecten en het monitorverslag van de projecten 2009 en 2010 is te vinden op de website van de PO-Raad (***www.poraad.nl***).

Projecten VO-raad 2009 en 2010

De VO-raad heeft er in 2009 voor gekozen om de middelen in te zetten voor een aantal R&D-projecten. Zo is er een onderzoek uitgevoerd naar de ervaringen van ex-vmbo tl leerlingen met de overgang naar havo en mbo en de rol van LOB hierbij. De resultaten van dit onderzoek hebben geleid tot ontwikkelactiviteiten binnen de projecten Doorstroom vmbo-tl en Stimulering LOB. Ook is op basis van bestaand onderzoek een handreiking voor scholen ontwikkeld om te bepalen wat voor hen de ideale mix tussen digitale en papieren leermiddelen is. Verder is er onderzoek gedaan naar de effecten van innovaties op de prestaties van scholen. Het onderzoek maakte duidelijk dat innoverende scholen productiever zijn, al geldt dat met name voor innovaties op het gebied van vakken & profilering en de

professionalisering van docenten. De resultaten van het onderzoek zijn gekoppeld aan de resultaten van het Innovatieproject. Ook zijn er twee projecten uitgevoerd waarin het 'development'-aspect meer centraal stond. Via deze projecten is een scholingsaanbod voor docenten ontwikkeld om digitale toetsen te kunnen maken en aanpassen en is er een kwalititeitszorgsysteem voor digitaal lesmateriaal binnen VO-content ontwikkeld.

Het grootste deel van de middelen van 2009 is ingezet voor Expeditie II: kwaliteit in beeld (een deelproject van het Innovatieproject). Via dit project kregen 50 scholen gedurende 2 jaar de mogelijkheid om met behulp van nieuwe of bestaande kwaliteitszorginstrumenten te (laten) onderzoeken of één van hun innovaties tot de beoogde resultaten leidt. De beoogde resultaten lagen op het vlak van het verbeteren van de cognitieve prestaties van leerlingen (zoals betere reken- en taalvaardigheden), het verhogen van de motivatie van leerlingen, het anders organiseren van het leren en het onderwijs, een betere aansluiting tussen onderwijssoorten en het vergroten van de professionaliteit en motivatie van docenten. Aan deze projecten werd tevens een overkoepelend onderzoek gekoppeld. Duidelijk werd dat het gebruik van Plan Do Check Act (PDCA)-werkwijzen (in scholen nog geen gemeengoed is, maar dat alle deelnemende scholen aangeven dat het toepassen van kwaliteitszorg(instrumenten) als hulpmiddel bij het realiseren van innovaties meer tot de beoogde resultaten leidt. Zie voor meer informatie de publicatie "Beter innoveren met kwaliteitszorg" die deel uitmaakt van de Innovatiebox van het Innovatieproject.

Voor de verdeling van de middelen van 2010 heeft de VO-raad een regeling ontwikkeld die gebaseerd is op de kennis en ervaringen uit Expeditie II en uit Expeditie durven, delen, doen (waarin 16 scholen van 2007 tot en met 2010 in nauwe samenwerking met onderzoekers werkten aan het realiseren en onderbouwen van innovaties met behulp van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek). De regeling houdt in dat scholen een aanvraag kunnen indienen voor bekostiging van een R&D-project voor maximaal drie jaar, waarbij als uitgangspunt geldt dat de subsidie alleen ingezet mag worden voor het onderzoeksdeel van hun project; het ontwikkeldeel moeten scholen zelf bekostigen. Op die manier stimuleert de VO-raad de zelfverantwoordelijkheid van scholen voor hun ontwikkeling. Op 1 september 2010 is subsidie toegekend aan 12 R&D-projecten (in totaal 23 scholen). In deze projecten onderzoeken scholen in nauwe samenwerking met onderzoekers en ondersteuners of de door de scholen gekozen ontwikkelingen ten behoeve van talentontwikkeling van leerlingen en/of professionalisering van docenten tot de beoogde resultaten

leiden. Alhoewel de onderzoeksresultaten van de meeste projecten pas in 2012 en 2013 beschikbaar zijn, zijn na één jaar de eerste resultaten en ervaringen uit de projecten geïnventariseerd. Zo heeft bijvoorbeeld het extra leesuur op CSG Reggesteyn er niet alleen toe geleid dat leerlingen meer en moeilijkere boeken lezen, maar maakt het leerlingen ook rustiger. Op Stad en Esch heeft het werken van docenten in een Community of Practice ertoe geleid dat docenten systematischer werken en meer reflecteren op hun lessen. Het onderzoek van UniC maakt duidelijk dat gaming als leermiddel werkt om inzicht te bieden in natuurkundige begrippen, maar dat er geen verschil in leerwinst is met een 'traditioneel' practicum. De eerste resultaten en ervaringen van de overige projecten van de SLOA-regeling 2010 zijn te vinden op de SLOA-pagina van de website van de VO-raad (***www.vo-raad.nl/projecten/sloa-regeling/sloa-projecten-2010***). Ook zijn daar tips voor andere scholen te vinden die met een soortgelijk onderwerp aan de slag willen gaan. Om te waarborgen dat de resultaten uit de schoolspecifieke projecten kennis opleveren voor de hele sector is er aan de regeling ook een overkoepelend onderzoek gekoppeld. Dit onderzoek richt zich op het opleveren van: 1) kennis op basis van onderzoeksresultaten die het schoolspecifieke niveau ontstijgen en 2) kennis over het proces, de condities en de opbrengsten van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek in scholen. Een eerste rapportage van het overkoepelend onderzoek heeft inzicht geboden in de startsituatie van praktijkgericht onderzoek op de deelnemende scholen. Duidelijk wordt o.a. dat er verschillende vormen van samenwerking tussen scholen en onderzoekers te onderscheiden zijn.

Op basis van goede ervaringen met de SLOA-regeling 2010 is de opzet van de SLOA-regeling 2011 niet veranderd. Wederom konden de scholen aanvragen indienen voor bekostiging van een R&D-project, maar nu voor maximaal twee jaar, waarbij net als in 2010 alleen het onderzoeksdeel gesubsidieerd wordt. Er zijn 20 R&D projecten (in totaal 45 scholen) geselecteerd die zich richten op kwaliteitsverbetering van het primaire proces (onderwijs op maat, verbeteren taal- en rekenprestaties, verbeteren doorlopende leerlijn, verhogen motivatie van leerlingen, voorkomen dat school/afdeling (zeer) zwak wordt) en/of het versterken van de positie van de leraar. Ook aan deze regeling is een zelfde soort overkoepelend onderzoek als dat van de regeling 2010 gekoppeld.

Meer informatie over de projecten van de SLOA-regeling 2011 is te vinden op de SLOA-pagina van de website van de VO-raad ***www.vo-raad.nl*** .

3.4 SLO

2007-2008

Gedurende deze jaren heeft SLO de nieuw ingezette strategische koers verder vorm gegeven en bestendigd. Ontwikkelingen waren:

- de veldraadpleging in de vorm van veldadvisering is omgebogen naar systematische leerplanevaluatie en bevordering van meer *evidence based* leerplanontwikkeling;
- de activiteiten van NICL zijn vernieuwd, aangevuld en meer gericht op proactief informatie verstrekken;
- er is een nieuwe procedure veldaanvragen ontwikkeld, waarin de sectororganisaties een rol spelen bij het bepalen van de thema's voor de veldprogrammering, een en ander conform de afspraken in de Vaststellingsovereenkomst van 2006;
- de SLOA-subsidie voor SLO-activiteiten in het mbo-veld is in 2008 afgebouwd; ingaande 2009 ontvangt SLO geen subsidie meer voor activiteiten in het mbo;
- ter bevordering van samenhang tussen de projecten zijn thematische speerpunten (programmalijnen) geformuleerd.

Op basis van de reputatieversterking van SLO en de behoefte aan meer samenhang in onderwijsontwikkeling groeide ook de vraag naar (mede)-coördinerende rollen van SLO in landelijke initiatieven.

Er ontstond een helder en gezamenlijk beeld van wat met leerplanontwikkeling bedoeld wordt. Enkele basisnoties waren en zijn de volgende:

- inhoudelijke relevantie van leerplanontwikkeling voor analyse en systematische aanpak van veel onderwijsproblemen en –uitdagingen;
- wisselwerking tussen diverse niveaus van leerplanontwikkeling (supra, macro, meso, micro, nano);
- leerplan als veelomvattend verschijnsel;
- het belang van evenwicht zoeken in het leerplan tussen perspectieven van:
    - kennis- en cultuuroverdracht;
    - persoonlijke ontwikkeling van lerenden;
    - maatschappelijke wensen;
- de vereiste interactie van leerplanontwikkeling met vele andere onderdelen en actoren in onderwijsontwikkeling (m.b.t. onder meer: leraren, schoolorganisatie, leermiddelen, toetsing & examinering, onderzoek, beleid).

2009-2010

SLO had als belangrijkste taken in 2009-2010:

- bevorderen van inhoudelijke samenhang in landelijke (macro) leerplankaders (kerndoelen, eindtermen, examenprogramma's, doorlopende leerlijnen, referentieniveaus), zowel sectoraal als sectoroverstijgend;
- leveren van voorbeeldmatige leerplanuitwerkingen op mesoniveau (inhoudelijke arrangementen, scenario's, handreikingen) om scholen te ondersteunen bij leerplankundige verbetering en vernieuwing;
- toerusten van leraren bij de realisatie van leerplanverbetering vernieuwingen (microniveau, exemplarische materialen), inclusief het bijdragen aan vakinhoudelijke vernieuwing;
- systematische monitoring, evaluatie en onderzoek naar (het effect van) leerplankundige vernieuwingen in de onderwijspraktijk;
- opzetten van een Kenniscentrum Leermiddelen (KCL, voorheen NICL), dat brede overzichten heeft van velerlei soorten leermiddelen, inclusief evaluatieve informatie en onderzoek doet naar trends in leermiddelen;
- leerplankundig ondersteunen van scholen bij het vormgeven van maatschappelijke thema's zoals: duurzaamheid, burgerschap, financiële geletterdheid, talentontwikkeling, omgaan met verschillen en het geven van invulling aan binnenschools- en buitenschools leren.

In 2009 werd een nieuwe regeling veldaanvragen van kracht. Deze regeling kent de volgende uitgangspunten:

- meer samenhang tussen veldprojecten en projecten binnen innovatie en onderzoek;
- grotere projecten met schoolbrede thema's, bij voorkeur in samenwerking met netwerken van scholen en organisaties;
- meer interactiviteit met het veld bij de totstandkoming van de projecten.

De nieuwe regeling kent een 'expeditiezone'. Daarin worden projectvoorstellen geformuleerd op basis van thema's die SLO heeft vastgesteld in overleg met de PO-raad en VO-raad en waarover ook gesproken is met andere relevante organisaties.
Naast de expeditiezone is er in de nieuwe regeling ook sprake van een 'vrije zone', waarbinnen scholen en organisaties aanvragen voor projecten kunnen doen.

Naast de voor de hand liggende ordening van het werk in onderwijssectoren (basisonderwijs, speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs)

werd vanaf 2010 gestreefd naar samenhangende programmering en uitvoering aan de hand van relevante curriculumthema's. De volgende programmalijnen zijn geformuleerd:

- doorlopende leerlijnen;
- samenhang in het leerplan;
- diversiteit in het leerplan;
- leermiddelen;
- leerplankundige professionalisering;
- vakontwikkeling.

De aanpak via programmalijnen wordt bij voorkeur gerealiseerd door bredere en meerjarige projecten, met de volgende kenmerken:

- synergie van middelen (innovatie/R&D, veld, additioneel);
- expeditiemodel voor samenwerking met groepen van scholen;
- gerichte samenwerking en afstemming met andere relevante partners;
- aandacht voor onderzoeksmatige onderbouwing (meer gericht vooronderzoek en systematische formatieve evaluatie) en kennisontwikkeling;
- bevordering van implementatiekansen via scholing en advisering;
- meer internationale en toekomstgerichte oriëntatie.

In algemene zin kenmerkte het SLO-functioneren zich door een meer pro-actieve, inhoudelijk-strategisch samenhangende en sectoroverstijgende regie binnen en vanuit SLO.

3.5 Cito

SLOA activiteiten van Cito uitgevoerd in 2007- 2010

algemeen en psychometrie

Cito maakte in deze verslag periode vooral toetsen en examens ten behoeve van het onderwijs. In de verslagperiode 2007-2010 groeide de publieke waardering voor deze producten. Dat is mede een gevolg van de aandacht voor de verantwoording van de onderwijsinspanningen en ook de stijging van de kwaliteit van de toetsinstrumenten zelf. Die kwaliteit stijgt door de groeiende invloed van het onderliggend psychometrisch onderzoek dat in het kader van de SLOA is uitgevoerd. Bij wetenschappelijke bijeenkomsten en ook door het publiceren van onderzoeksresultaten op internet zoals bij Toetswijzer worden de toetsresultaten van de leerlingen besproken en geanalyseerd. Bij die gelegenheden worden ook

de gebruikte werkwijzen om deze resultaten op een psychometrisch onderbouwde wijze vast te stellen, besproken met vakgenoten psychometrici en didactici. Dat geeft een verbeteringsimpuls voor de evaluatie-instrumenten.

primair onderwijs

Bij de ontwikkeling van toetsen voor het primair onderwijs worden veel werkzaamheden uitgevoerd in onderbouwend onderzoek naar de mogelijkheden van de kinderen en daarbij groeit een speciale aandacht voor de kinderen met beperkingen bij het leren. Door ontwikkelingen in het kader van passend onderwijs en de wet op kwaliteit, worden onderzoeken uitgezet om voor deze leerlingen aangepaste toetsen te ontwikkelen in taal en rekenen. De toetsen worden zodanig aangepast dat leerlingen in het S(B)O en de zorgleerlingen in het reguliere basisonderwijs optimaal gevolgd kunnen worden terwijl vergelijking met de leerlingen in het reguliere basisonderwijs mogelijk blijft. Bij het peilingsonderzoek (PPON) is gekeken naar de staat van de kennis en vaardigheden bij de basisschool leerlingen op het terrein van reken- en taalvaardigheden en ook van geschiedenis, aardrijkskunde, natuur en techniek, biologie en gezondheid.

Leerlingen met een achterstand blijken deze achterstand moeilijk in te halen. Uit het PPON onderzoek is bijvoorbeeld ook gebleken dat voor de vijf meest gebruikte methoden voor begrijpend lezen geldt dat er geen verschil van betekenis is tussen de diverse methoden.

voortgezet onderwijs

Cito ontwikkelt jaarlijks voor het voortgezet onderwijs de centrale examens voor het voortgezet onderwijs onder regie van de College voor Examens (CvE) (eerder Cevo). Deze examens bepalen de prestaties van de leerlingen als resultaat van hun leerproces (op school) en blijven een belangrijk instrument bij het monitoren en handhaven van de kwaliteit van de scholen voor voortgezet onderwijs. Het belang van de centrale examens om bij een kandidaat een oordeel te geven over de toelaatbaarheid tot het vervolgonderwijs zoals bij het vwo diploma voor de universiteiten, is in de verslagperiode gehandhaafd. De centrale examens groeiden mee met de vernieuwde examenprogramma's van havo, vwo en vmbo. Door middel van de activiteiten voor de normhandhaving blijven de eisen, die aan de kandidaten worden gesteld, stabiel. Onderzoek van de hoogleraren Sijtsma en Hoitink adviseert de gehanteerde normeringsmethodieken in de toekomst nog te

versterken met het inbouwen van een nog sterkere vergelijking over de jaren heen.

experiment meerdere examenmomenten voortgezet onderwijs

Door Cito zijn extra centrale examens vmbo GT, havo en vwo gemaakt ten behoeve van het afname moment in januari. Een groep van twintig scholen voorgezet onderwijs maakte deel uit van een pilot meerdere examenmomenten. In deze pilot werden de mogelijkheden en de wenselijkheid van flexibeler afnamemomenten van de centrale examens beproefd. De kandidaten van de proefscholen konden kiezen voor een examen in januari, mei of augustus. Het leveren, afnemen en normeren van de examens verliep binnen de pilot goed. Toch werd de pilot niet doorgezet naar een algemeen flexibeler systeem omdat er twijfels kwamen omtrent de organisatorische haalbaarheid binnen het onderwijs op de scholen en het nuttig rendement van een systeem van eerder een examen afsluiten afgezet tegen de kosten die ermee gepaard gaan.

examens bij nieuwe examenprogramma's havo en vwo

Passend bij de nieuw ontwikkelde examenprogramma's havo en vwo voor geschiedenis, economie, maatschappijwetenschappen en exacte vakken zijn vernieuwende pilotexamens gemaakt en besproken met het veld. De pilotexamens hebben naast hun werk als toetsinstrument ook bijgedragen aan de discussies over het optimaliseren van bruikbaarheid en kwaliteit van de examenprogramma's. Cito heeft de pilotscholen ook ondersteund bij het ontwikkelen van schoolexamens nieuwe stijl.

De ontwikkeling van digitale centrale examens is een belangrijk speerpunt geweest in de verslagperiode. Op basis van het programma ExamenTester zijn eerst digitale centrale examens ontwikkeld voor vmbo algemene vakken basisberoepsgerichte leerweg. Daarbij is ook een systematiek van examens met varianten beproefd waarbij de scholen zelf de gelegenheid krijgen hun examenrooster in te richten binnen een vastgelegde periode. Hoewel technische problemen met de software het tempo van de ontwikkelingen remden, was er veel tevredenheid bij de examensecretarissen. Op vijf scholen na hebben in 2011 alle 500 vmbo-BB-scholen gebruik gemaakt van de digitale examens. Dat gaf de doorslag verder te gaan met het ontwikkelen van digitale examens vmbo kaderberoepsgerichte leerweg. Ook de kunstvakken havo, vwo, vmbo GT kregen een succesvol pilottraject voor digitale examens waarbij beeld en geluid een steeds grotere rol kunnen spelen.

doorlopende leerlijnen

In de verslagperiode zijn de pilots en ontwikkelingen voor de digitale rekentoetsen voortgezet onderwijs en de centraal ontwikkelde examens taal en rekenen voor het middelbaar beroepsonderwijs gestart. Er is in de verslagperiode veel tijd gestoken in het overleg met de stakeholders om de juiste formule voor de vorm en de inhoud van de toetsen te vinden.

internationaal

Cito heeft bijgedragen aan de metingen van PISA internationaal. Daarnaast is een nationaal eindrapport geschreven met een analyse van de resultaten.

Bij ondersteuning aan de voormalige Nederlandse Antillen op het gebied van onderwijsevaluatie, examinering en deskundigheidsbevordering zijn door Cito internationaal, in het kader van het samenwerkingsverband, activiteiten uitgevoerd als advisering over ontwikkelingen op het terrein van toetsing op de eilanden, screening van examens en aanpassing op het plaatselijk taalgebruik.

Verder werden trainingen gegeven over toetssamenstelling en normering zowel aan medewerkers op de voormalige Nederlandse Antillen als aan toetsdeskundigen van andere Europese en niet-Europese landen. In het kader van kennisverspreiding en voorlichting over toetsing en examinering worden regelmatig buitenlandse bezoekers ontvangen.

Hoofdstuk 4: De financiën

Budgettair kader 2007

	APS	CPS	KPC	VSLPC	SLO	CITO	CINOP
INNOVATIE							
PO	522.000	419.000	522.000	1.463.000	1.413.000	480.000	0
VO	2.083.000	1.758.000	2.011.000	5.852.000	3.035.000	0	0
BVE	0	0	0	0	1.771.000	273.000	1.235.013
Subtotaal	2.605.000	2.177.000	2.533.000	7.315.000	6.219.000	753.000	1.235.013
DENKTANK							
PO	794.000	521.000	794.000	2.109.000	0	0	0
VO	2.329.000	1.126.000	2.194.000	5.649.000	0	0	0
BVE	150.000	140.000	140.000	430.000	0	0	1.635.013
Algemeen	0	1.083.000	103.000	1.186.000	0	0	0
Subtotaal	3.273.000	2.870.000	3.231.000	9.374.000	0	0	1.635.013
OVERIG							
CITO-WVO (incl. normh.h.+Compex)	0	0	0	0	0	15.293.000	0
Veld SLO	0	0	0	0	3.777.000	0	0
Hoogbeg. (CPS)/Olympiades (SLO)	0	418.000	0	418.000	270.000	0	0
Ontwikkeling SLO	0	0	0	0	1.879.000	0	0
Expertisecentrum CITO (incl. Olymp.)	0	0	0	0	0	2.146.000	0
NICL (SLO)	0	0	0	0	800.000	0	0
KPC kortlopend veldonderzoek	0	0	836.000	836.000	0	0	0
APS (HVO)	650.000	0	0	650.000	0	0	0
Leerplanontwikkeling (CINOP)	0	0	0	0	0	0	1.635.012
Subtotaal	650.000	418.000	836.000	1.904.000	6.726.000	17.439.000	1.635.012
Totaal generaal	6.528.000	5.465.000	6.600.000	18.593.000	12.945.000	18.192.000	4.505.038

Budgettair kader 2008

	APS	CPS	KPC	VSLPC	SLO	CITO	CINOP
R & D							
PO	1.298.000	914.000	1.345.000	3.557.000	1.244.000	492.000	0
VO	4.329.000	2.773.000	4.137.000	11.239.000	2.563.000	0	0
BVE	0	0	0	0	1.683.000	178.000	0
Algemeen	0	1.111.000	106.000	1.217.000	0	0	0
Ontwikkeling SLO	0	0	0	0	1.926.000	0	0
Subtotaal	5.627.000	4.798.000	5.588.000	16.013.000	7.416.000	670.000	0
INNOVATIE							
BVE	0	0	0	0	0	0	861.000
subtotaal	0	0	0	0	0	0	861.000
DENKTANK							
BVE	0	0	0	0	0	0	1.722.000
subtotaal	0	0	0	0	0	0	1.722.000
OVERIG							
CITO-WVO (incl. normh.h.+Compex+zet	0	0	0	0	0	16.176.000	0
Veld SLO	0	0	0	0	3.178.000	0	0
Veldadvisering SLO	0	0	0	0	694.000	0	0
Hoogbeg. (CPS)/Olympiades (SLO)	0	429.000	0	429.000	328.000	0	0
Expertisecentrum CITO (incl. Olymp.)	0	0	0	0	0	2.200.000	0
NICL (SLO)	0	0	0	0	1.046.000	0	0
KPC kortlopend veldonderzoek	0	0	857.000	857.000	0	0	0
APS (HVO)	667.000	0	0	667.000	0	0	0
Leerplanontwikkeling (CINOP)	0	0	0	0	0	0	1.722.000
Subtotaal	667.000	429.000	857.000	1.953.000	5.246.000	18.376.000	1.722.000
Totaal generaal	6.294.000	5.227.000	6.445.000	17.966.000	12.662.000	19.046.000	4.305.000

Budgettair kader 2009

	APS	CPS	KPC	VSLPC	SLO	CITO	CINOP
R & D							
CNO	198.953	168.203	195.775	562.931	0	0	0
PO	1.145.130	1.045.567	1.169.500	3.360.197	1.995.065	0	0
VO	3.826.735	3.159.486	3.723.031	10.709.252	4.268.609	0	0
Subtotaal	5.170.818	4.373.256	5.088.306	14.632.380	6.263.674	0	0
DENKTANK							
BVE							1.765.050
Subtotaal							1.765.050
OVERIG							
Veld SLO	0	0	0	0	3.058.600		0
CITO-WVO (incl. normh.h.+Compex+zet	0	0	0	0	0	16.592.700	0
Expertisecentrum CITO (incl. Olymp.)	0	0	0	0	0	2.763.195	0
Hoogbeg. (CPS)/Olympiades (SLO)	0	439.725	0	439.725	336.200	0	0
NICL (SLO)	0	0	0	0	1.072.150	0	0
Veldadvisering SLO	0	0	0	0	711.350	0	0
KPC kortlopend veldonderzoek	0	0	878.425	878.425	0	0	0
APS (HVO)	683.675	0	0	683.675	0	0	0
Leerplanontwikkeling (CINOP)	0	0	0	0	0	0	1.765.050
Subtotaal	683.675	439.725	878.425	2.001.825	5.178.300	19.355.895	1.765.050
Totaal generaal	5.854.493	4.812.981	5.966.731	16.634.205	11.441.974	19.355.895	3.530.100

Budgettair kader 2010

	APS	CPS	KPC	VSLPC	SLO	CITO	CINOP
R & D (CNO)							
PO	1.043.376	719.363	1.043.376	2.806.115	1.230.282	0	0
VO	3.486.604	2.178.786	3.325.438	8.990.828	2.646.000	0	0
algemeen	0	933.061	88.778	1.021.839	0	0	0
Veld SLO Ontwikkeling SLO	0	0	0	0	2.931.664	0	0
Ontwikkeling SLO	0	0	0	0	1.821.153	0	0
Exp. CITO	0	0	0	0	0	2.832.275	0
Denktank CINOP	0	0	0	0	0	0	1.809.176
Leerplanontwikkeling CINOP	0	0	0	0	0	0	1.251.610
Subtotaal	4.529.980	3.831.210	4.457.592	12.818.782	8.629.099	2.832.275	3.060.786
Overing							
CITO-WVO (incl. normh.h.+Compex+zet	0	0	0	0		17.007.518	0
Hoogbeg. (CPS)/Olympiades (SLO)	0	450.718	0	450.718	370.230	0	0
NICL (SLO)	0	0	0	0	1.096.954	0	0
Veldadvisering SLO	0	0	0	0	729.134	0	0
KPC kortlopend veldonderzoek	0	0	900.386	900.386	0	0	0
APS (HVO)	700.767	0	0	700.767	0	0	0
Subtotaal	700.767	450.718	900.386	2.051.871	2.196.318	17.007.518	0
Totaal generaal	5.230.747	4.281.928	5.357.978	14.870.653	10.825.417	19.839.793	3.060.786